

ZPRÁVY Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Mezinárodní konference k právním principům

Miloš Večeřa*

Ve dnech 2.– 4. dubna 2003 se ve slovenských Piešťanoch konala mezinárodní vědecká konference na téma „Právo a principy“ pořádaná Ústavem státu a práva Slovenské akademie věd v Bratislavě. Konference se zaměřila na právní principy v kontextech právně teoretických a právně filozofických úvah a z pohledu systému a geneze práva, pozitivně právních odvětví, mezinárodního práva, právních kultur apod. Obsah příspěvků směřovaly stanovené základní teze konference:

- Různost chápání právních principů (Dworkin, Alexy, Raz, etc.);
- (Ne)slučitelnost různých chápání právních principů;
- Principy ve vztazích práva a jiných normativních systémů;
- Vztah právních principů k přirozenému právu, spravedlnosti a slušnosti v právu;

- Právní principy, principy práva, základní právní zásady, všeobecné zásady právního systému, etc.
- Právní principy v tvorbě a výkladu pozitivního práva;
- Hierarchie právních principů;
- Principy a neurčitost v právu;
- Principy práva, právní kultury, právního systému, právního odvětví;
- Obecné právní principy v právu ES/EÚ;
- Problém různých principů v jednání o předběžné otázce před Evropským soudním dvorem.

Konference se zúčastnili zástupci všech právnických fakult Slovenské a České republiky, polské Lodže a pražské Policejní akademie ČR, dále vědečtí pracovníci z Ústavů státu a práva Slovenské akademie věd a Akademie věd ČR, pracovníci některých sloven-

* Doc. JUDr. et. PhDr. Miloš Večeřa, CSc., Katedra právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno

ských ústředních orgánů státní správy, Nejvyššího soudu a Ústavního soudu SR.

Konferenci zahájil ředitel Ústavu státu a práva SAV v Bratislavě JUDr. Dušan Nikodým, CSc., který poukázal na aktuálnost tématu konference v období, kdy se naše země připravují ke vstupu do EU. Právní principy mají v tomto období napomoci ke zkvalitnění tvorby práva a jeho interpretace a přispět k nalézáni spravedlivého rozhodnutí v procesu aplikace práva. Vlastní jednání konference, které v prvním dnu řídil JUDr. Peter Colotka (Ústav SaP SAV Bratislava), otevřel prvním vystoupením prof. Jiří Boguszak (PrF UK Praha), který se zaměřil na pojetí, druhy a význam právních principů. Rozebral přitom možné přístupy k právním principům, ukázal jejich deontologický charakter, který vylučuje jejich spojování s axiologickými koncepty, a charakterizoval přístupy Alexyho a Dworkina. V navazujícím referátu doc. Miloš Večeřa (PrF MU Brno) konfrontoval právní principy s přirozenoprávními koncepty a hledisky spravedlnosti. Poukázal v této souvislosti na sociální situace, které aktualizují tematizaci právních principů v právní vědě, a zpochybnil představu přirozenoprávního základu právních principů. Dr. Pawel Labieniec (PrF univerzity Lodž, Polsko) se zabýval pozitivistickými a nepozitivistickými koncepcemi podstaty právních zásad. Prof. Aleš Gerloch (PrF UK Praha) ukázal právní principy z pohledu testu účelnosti, kdy rozdíl normy a právního principu spočívá zvláště v míře obecnosti, a naznačil cesty řešení problému kontradiktornosti právních principů. JUDr. František Cvrček (Ústav SaP AV ČR Praha) se na základě empirických dat zabýval terminologickými otázkami vyplývajícími z používání rozdílných výrazů pro označení právních principů v rozhodnutích Ústavního soudu ČR. V dalším vystoupení JUDr. Imrich Kanárik (PrF UPJŠ Košice) navázal úvahou o evidentním vlivu doktrín ústavního soudu na právní principy, na něž se Ústavní soud ve svých rozhodnutích často odvolává. Na závěr odpoledního programu prvního dne jednání si JUDr. Tomáš Sobek (PrF ZČU Plzeň) položil otázku právních principů a koherence práva. Právo má být vnitřně inteligibilní, má mít systémovou povahu.

V dopoledním programu následujícího dne za řízení JUDr. Františka Nováka (Ústav SaP AV ČR Praha) nejprve vystoupil prof. Jozef Prusák (děkan PrF Trnavské univerzity), který se zabýval právními principy v aplikaci práva. Zdůraznil pozitivně právní charakter právních principů a položil si otázku, zda je možné případně zrušit právní principy obdobně jako právní normy? JUDr. Naděžda Vaculíková (PrF Uko Bratislava) se zaměřila na otázku aplikace právních principů na konkrétní právní materii právní exekuce. Doc. Mária Bujňáková (děkanka PrF UPJŠ Košice) se návazně zabývala právními principy z hlediska tvorby a výkladu daňového práva. Dr. Sylwia Wojtczak (PrF univerzity Lodž, Polsko) si vybrala pro svoji teoretickou úvahu právní princip: *lex retro non agit* (zákon nepů-

sobí nazpět). Dopolední jednání uzavřel JUDr. Eduard Bárány (místopředseda ÚS SR, bývalý ředitel Ústavu SaP SAV) vystoupením na téma principy ve vztazích práva a jiných normativních systémů. Charakterizoval právní principy znakem obecnosti, právní principy vyjadřují to, co přesahuje text práva, a představují to, co spojuje právo a morálku.

V odpoledním bloku druhého dne jednání konference, které řídil doc. Ladislav Orosz (ÚS SR), vystoupila nejprve JUDr. Marta Tóthová (PrF UPJŠ Košice), která charakterizovala právní principy na pomezí rozmanitosti právních kultur, přičemž jednotící faktory vyplynou z komparace kultur. Doc. Hungr (PrF UP Olomouc) rozebral náboženské a mravní principy nekřesťanských právních kultur, se zaměřením na specifickou afrických právních systémů a buddhismus. Doc. Jarmila Chovancová (PrF Uko Bratislava) se ve svém příspěvku zaměřila na vztah právních principů k přirozenému právu a spravedlnosti a charakterizovala dnešní stav morálky. Mgr. Alena Mužíková (PrF UP Olomouc) svým příspěvkem k právním principům v ES/EU – Charta EU otevřela okruh problematiky, který ukázal právní principy v širším kontextu evropského a mezinárodního práva. Mgr. Michal Šejvl (PrF ZČU Plzeň) soustředil svoji pozornost na principy v rozhodování Evropského soudního dvora, přičemž vyšel z analýzy termínů používaných pro označení právních principů v judikatuře tohoto soudu. Odpolední jednání druhého dne konference uzavřel svým vystoupením JUDr. Peter Colotka (Ústav SaP SAV Bratislava) úvahou na téma princip principů aktivit Evropského soudu pro lidská práva.

Třetí den jednání, které řídil Eduard Bárány (ÚS SR), otevřel doc. Ján Král (PrF Uko Bratislava) charakteristikou principů základních práv a svobod v Ústavě SR. V navazujícím vystoupení doc. Vladimír Zoubek (Policejní akademie ČR Praha) obecněji laděným vystoupením vyjádřil vztah civilizačních hodnot a právních principů. Doc. Ladislav Orosz (ÚS SR) ve svém příspěvku provedl rekapitulaci ústavních principů v ústavním systému Slovenské republiky a charakterizoval jejich význam, hierarchii a způsob jejich vyjádření. JUDr. Margita Čepílková (PrF UPJŠ Košice) v konkrétněji laděném příspěvku charakterizovala ústavní princip pluralismu v duchovní oblasti a jeho uplatnění v pramenech práva SR, a to zejména z hlediska problematiky právního postavení církví v SR. Jako poslední zaznělo na konferenci vystoupení JUDr. Viliama Košúta (Ministerstvo vnitra SR Bratislava), který se zabýval principem omezování základních práv a svobod, jako jedním z principů Ústavu SR. Jednání konference uzavřel Eduard Bárány shrnutím programu a výsledků jednání mezinárodní konference.

Celkové hodnocení konference vyznělo velmi pozitivně, a to jak z hlediska aktuálnosti tématu konference, tak zejména z hlediska vzájemné výměny názorů a stanovisek v diskusi po odeznění příspěvků a v kon-

ferenčních kuloárech. Aktuální tematizace problematiky právních principů není dána pouze impulsy právně filozofických a právně teoretických prací (Dworkinovy a další práce), ale i souvislostmi změn politického systému, směřujícího k politickému pluralizmu, demokracii a právnímu státu, a dále změnami (transformace, rekonstrukce) právního řádu a právních poměrů. Obecně byla účastníky konference oceňována skuteč-

nost, že se těmito vědeckými setkáními daří udržovat vědecké a pedagogické kontakty mezi stejně odborně zaměřenými pedagogickými a vědeckými pracovišti v České a Slovenské republice po rozdělení společného státu i pracovišti v sousedních zemích. Dvacet tři odevznaných příspěvků bude publikováno v samostatném sborníku.